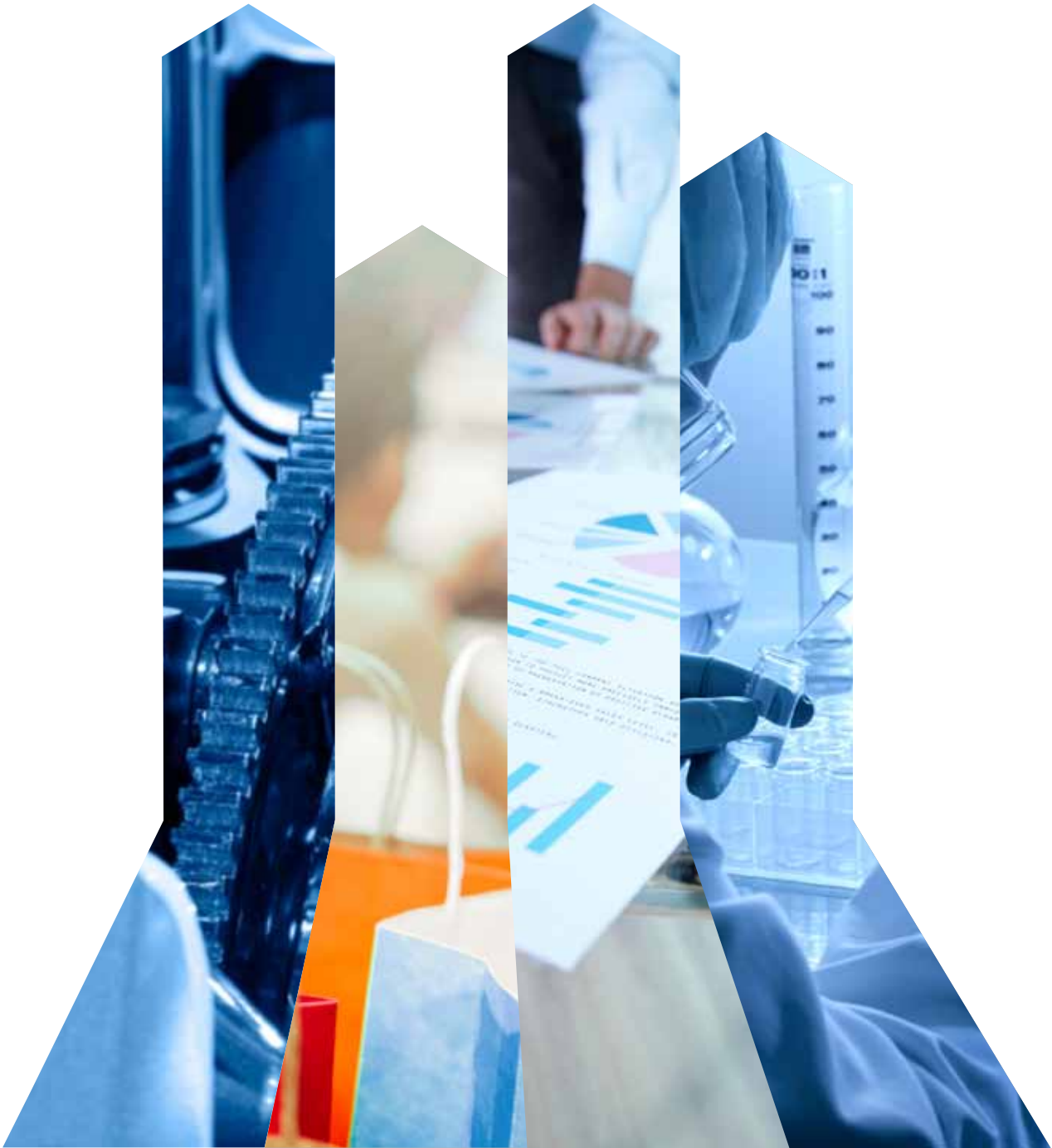

Κλάδοι με εντατική χρήση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας: συμβολή στη βελτίωση των οικονομικών επιδόσεων και της απασχόλησης στην Ευρώπη

Έκθεση ανάλυσης σε κλαδικό επίπεδο Σεπτέμβριος 2013

Κοινό έργο του Ευρωπαϊκού Γραφείου Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας και του
Γραφείου Εναρμόνισης στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Κλάδοι με εντατική χρήση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας: συμβολή στη βελτίωση των οικονομικών επιδόσεων και της απασχόλησης στην Ευρώπη

Έκθεση ανάλυσης σε κλαδικό επίπεδο Σεπτέμβριος 2013

Κοινό έργο του Ευρωπαϊκού Γραφείου Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας και του
Γραφείου Εναρμόνισης στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς

Πρόλογος

Η καινοτομία συγκαταλέγεται μεταξύ των τομέων που καλύπτονται από τους πέντε βασικούς στόχους της δεκαετούς αναπτυξιακής στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Ευρώπη 2020», η οποία αποσκοπεί στη δημιουργία μιας πιο ανταγωνιστικής οικονομίας με υψηλά ποσοστά απασχόλησης. Στη σημερινή εποχή της ολοένα μεγαλύτερης παγκοσμιοποίησης των αγορών και της οικονομίας της γνώσης καθίσταται πιο επιτακτική από ποτέ άλλοτε η προώθηση ενός «ενάρετου κύκλου» που θα οδηγήσει από τις επενδύσεις έρευνας και ανάπτυξης στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, μέσω της καινοτομίας, του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος και της οικονομικής επιτυχίας. Η διαδικασία αυτή εξαρτάται από πολλούς και ετερόκλητους παράγοντες, με προεξάρχουσα την ύπαρξη ενός αποδοτικού συστήματος δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (ΔΔΙ), ως πόλου δημιουργικότητας και καινοτομίας στο σύνολο της οικονομίας.

Η Ευρώπη έχει ήδη μακρά παράδοση σε αυτόν τον τομέα: οι ευρωπαϊκές χώρες έχουν συμβάλει καθοριστικά στη διαμόρφωση ενός σύγχρονου και ισορροπημένου συστήματος δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, το οποίο όχι μόνο εγγυάται ανταποδοτικά οφέλη για τους παράγοντες καινοτομίας, αλλά επιπλέον προάγει την ανταγωνιστικότητα σε επίπεδο αγοράς. Είναι ζωτικής σημασίας δε να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα του συστήματος αυτού ως πρόσφορου εργαλείου για την εφαρμογή νέων καινοτόμων πολιτικών ειδικά σχεδιασμένων για την επίτευξη των προαναφερθέντων στόχων. Παράλληλα, οι διάφοροι κλάδοι έχουν επανειλημμένως ζητήσει την ανάπτυξη δεικτών για τη μέτρηση του οικονομικού αντίκτυπου των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας. Επιπλέον, δεδομένης της προβληματικής που έχει διαμορφωθεί στο πλαίσιο του δημόσιου διαλόγου σχετικά με τον ρόλο της διανοητικής ιδιοκτησίας στη στήριξη της καινοτομίας και της δημιουργικότητας, επιβάλλεται η συλλογή ποσοτικών και μη στοιχείων προκειμένου να διασφαλιστεί ότι ο διάλογος βασίζεται σε αξιόπιστη και τεκμηριωμένη βάση.

Για αυτόν ακριβώς τον λόγο, το Γραφείο Εναρμόνισης στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (ΓΕΕΑ), μέσω του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για την Παραβίαση των Δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας, και το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας (ΕΓΔΕ) αποφάσισαν να ενώσουν τις δυνάμεις τους και να εκπονήσουν την παρούσα μελέτη σε συνεργασία με την Επιτροπή, και συγκεκριμένα με τη ΓΔ Εσωτερικής Αγοράς και Υπηρεσιών και τη Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Eurostat).

Έχουν ήδη εκπονηθεί διάφορες μελέτες για συγκεκριμένα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, βιομηχανικούς κλάδους ή χώρες, όμως η μελέτη του ΓΕΕΑ και του ΕΓΔΕ είναι η πρώτη που παρέχει μια ποσοτική αποτίμηση της συνολικής συνεισφοράς των κλάδων με εντατική χρήση ΔΔΙ στην οικονομία της ΕΕ, από πλευράς οικονομικών αποτελεσμάτων, απασχόλησης, μισθών και συναλλαγών, λαμβάνοντας υπόψη τα σημαντικότερα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας (διπλώματα ευρεσιτεχνίας, σήματα, σχέδια και υποδείγματα, δικαιώματα δημιουργού, γεωγραφικές ενδείξεις). Παρά τη συντηρητική προσέγγιση της μελέτης, η οποία αντικατοπτρίζεται στην αυστηρή μεθοδολογία που εφαρμόστηκε, τα βασικά αποτελέσματα είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακά: τουλάχιστον το ένα τέταρτο των συνολικών θέσεων εργασίας και τουλάχιστον το ένα τρίτο της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας στην ΕΕ παράγονται από κλάδους όπου γίνεται εντατική χρήση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας.

Όλοι εμείς στο ΕΓΔΕ και στο ΓΕΕΑ ευελπιστούμε ότι η παρούσα μελέτη θα αποτελέσει χρήσιμη πηγή πληροφόρησης για όλες τις ενδιαφερόμενες ομάδες (π.χ. φορείς χάραξης πολιτικής, γραφεία διανοητικής ιδιοκτησίας, βιομηχανικούς κλάδους και ακαδημαϊκό χώρο). Στόχος μας είναι να επικαιροποιούμε τακτικά τα στοιχεία ώστε να μπορούμε να παρακολουθούμε τις μελλοντικές τάσεις, ευελπιστούμε δε να επεκτείνουμε τη μελέτη ώστε να καλύψει και ευρωπαϊκές χώρες εκτός ΕΕ. Δεδομένου ότι οι πληροφορίες που προκύπτουν από τη σύγκριση είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες, θα είναι μεγάλη μας χαρά να λάβουμε υπόψη παρεμφερείς μελέτες για άλλες περιοχές του κόσμου.

António Campinos
Πρόεδρος ΓΕΕΑ

Benoît Battistelli
Πρόεδρος ΕΓΔΕ

Ομάδα κοινού έργου

ΓΕΕΑ

Nathan Wajzman, Προϊστάμενος οικονομολόγος

Michał Kazimierczak, Οικονομολόγος

Carolina Arias Burgos, Οικονομολόγος

Francisco García Valero, Οικονομολόγος

Antanina Garanasvili, Οικονομική σύμβουλος

ΕΓΔΕ

Nikolaus Thumm, Προϊστάμενος
οικονομολόγος (μέχρι τον Ιούνιο του 2013)

George Lazaridis, Οικονομολόγος

Fabio Domanico, Οικονομολόγος

Geert Boedt, Αναλυτής δεδομένων

Andrei Mihailescu, Επιστημονικός
συνεργάτης

Ευχαριστίες

Κατά την κατάρτιση της παρούσας έκθεσης, οι συντάκτες αξιοποίησαν χρήσιμο υλικό που παρασχέθηκε από το Γραφείο Διανοητικής Ιδιοκτησίας του Ηνωμένου Βασιλείου, από τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) και από το Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας και Σημάτων των Ηνωμένων Πολιτειών (USPTO), το οποίο έχει εκπονήσει στο παρελθόν την πρώτη μελέτη αυτού του είδους με θέμα τους κλάδους με εντατική χρήση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας.

Η στατιστική υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Eurostat, παρέσχε πολύτιμη συνδρομή όσον αφορά την κάλυψη των κενών στα δημοσιευμένα στατιστικά στοιχεία και την επακόλουθη επαλήθευση των αποτελεσμάτων.

Οι συντάκτες εκφράζουν επίσης τις ευχαριστίες τους για τις παρατηρήσεις που διατύπωσαν επί του σχεδίου της έκθεσης η Γενική Διεύθυνση Εσωτερικής Αγοράς και Υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο λόρδος John Mogg, πρόεδρος της Συμβουλευτικής Επιτροπής του Ευρωπαϊκού Παρατηρητήριου για την Παραβίαση των Δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας, ο Ian Hargreaves, καθηγητής Ψηφιακής Οικονομίας στο Πανεπιστήμιο του Κάρντιφ, ο Tony Clayton, προϊστάμενος οικονομολόγος του Γραφείου Διανοητικής Ιδιοκτησίας του Ηνωμένου Βασιλείου και η Mariagrazia Squicciarini, ανώτερος οικονομολόγος, ΟΟΣΑ.

Μεταξύ των εντολών που έχει λάβει το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για την Παραβίαση των Δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας (εφεξής «Παρατηρητήριο»)¹ συγκαταλέγεται η παροχή εμπειριστατωμένων δεδομένων που αφορούν την αντίληψη που έχει η κοινή γνώμη για τη διανοητική ιδιοκτησία, καθώς και τον αντίκτυπο και τον ρόλο της διανοητικής ιδιοκτησίας στην οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Με γνώμονα την επίτευξη του στόχου αυτού, το Παρατηρητήριο εκπονεί ένα πρόγραμμα κοινωνικοοικονομικών μελετών. Ομοίως, το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας (ΕΓΔΕ) επιδιώκει να αυξήσει την ευαισθητοποίηση σχετικά με την οικονομική και κοινωνική σημασία του συστήματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

Η παρούσα έκθεση, η οποία υλοποιήθηκε ως κοινό έργο του ΓΕΕΑ και του ΕΓΔΕ, με τη συνεισφορά και άλλων γραφείων διανοητικής ιδιοκτησίας, υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και διεθνών οργανισμών, είναι η πρώτη μείζονα μελέτη που προκύπτει από τη συνεργασία των δύο προαναφερθέντων φορέων. Στόχος της είναι να παράσχει την πρώτη ευρείας κλίμακας και αξιόπιστη αξιολόγηση της συνδυασμένης συνεισφοράς των κλάδων στους οποίους γίνεται εντατική χρήση των διαφόρων τύπων δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (ΔΔΙ) στην οικονομία της ΕΕ συνολικά, καθώς και στις οικονομίες των επιμέρους κρατών μελών. Η Κροατία προσχώρησε στην ΕΕ την 1η Ιουλίου 2013, αποτελώντας έτσι το 28ο κράτος μέλος της. Καθώς, όμως, δεν υπήρχαν επαρκή διαθέσιμα δεδομένα για την Κροατία κατά τον χρόνο διεξαγωγής της ανάλυσης (φθινόπωρο 2012 και άνοιξη 2013), η μελέτη αφορά μόνο τα 27 κράτη μέλη από τα οποία απαρτιζόταν η ΕΕ πριν από τον Ιούλιο του 2013.

1 -Το Παρατηρητήριο υπάχθηκε στην αρμοδιότητα του Γραφείου Εναρμόνισης στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (ΓΕΕΑ) με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 386/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19ης Απριλίου 2012, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 5 Ιουνίου 2012.

Η μελέτη καλύπτει ευρύ φάσμα δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας²—σήματα, διπλώματα ευρεσιτεχνίας, σχέδια και υποδείγματα, δικαιώματα δημιουργού και γεωγραφικές ενδείξεις—και εξετάζει ποικίλους οικονομικούς δείκτες όπως το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕγχΠ), την απασχόληση, το εξωτερικό εμπόριο και τους μισθούς. Η μελέτη δεν περιλαμβάνει συστάσεις πολιτικής καθώς κάτι τέτοιο δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της. Αντιθέτως, έχει σχεδιαστεί με γνώμονα την παροχή αποδεικτικών στοιχείων τα οποία θα μπορούν να αξιοποιηθούν στο έργο των φορέων χάραξης πολιτικής και να χρησιμεύουν ως βάση για την αύξηση της ευαισθητοποίησης της ευρωπαϊκής κοινής γνώμης σε θέματα διανοητικής ιδιοκτησίας.

Στόχος της μελέτης είναι να παράσχει αποτελέσματα συγκρίσιμα με εκείνα που προκύπτουν για την οικονομία των ΗΠΑ. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα μελέτη προσομοιάζει επομένως σε μεγάλο βαθμό στη μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε στην πρωτοπόρα μελέτη την οποία δημοσίευσαν τον Μάρτιο του 2012 η Διοίκηση Οικονομικών και Στατιστικής του Υπουργείου Εμπορίου των ΗΠΑ και το Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας και Σημάτων των Ηνωμένων Πολιτειών (USPTO)³.

2 - Είναι σκόπιμο ίσως να οριστούν με μεγαλύτερη σαφήνεια ορισμένοι όροι σχετικά με τη διανοητική ιδιοκτησία οι οποίοι χρησιμοποιούνται στην παρούσα έκθεση. Η «διανοητική ιδιοκτησία» είναι συνήθως, αλλά όχι πάντοτε, αποτέλεσμα καινοτομίας. Αποτελεί, εντούτοις, ευρύτερο όρο από ό,τι το «δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας», καθώς καλύπτει τύπους γνώσεων, όπως εμπορικά απόρρητα ή επιχειρηματικές μεθόδους, που δεν έχουν καταχωριστεί είτε διότι το συναφές νομικό σύστημα δεν προβλέπει την καταχώρισή τους είτε διότι η εκάστοτε επιχείρηση έχει επιλέξει να μην τους προστατεύσει. Στην παρούσα μελέτη, ο όρος «δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας» αναφέρεται στα πέντε δικαιώματα που καλύπτονται από την ανάλυση: διπλώματα ευρεσιτεχνίας, σήματα, καταχωρισμένα σχέδια και υποδείγματα, δικαιώματα δημιουργού και γεωγραφικές ενδείξεις.

3 -Για λόγους συντομίας, η μελέτη που εκπονήθηκε από το Υπουργείο Εμπορίου των Ηνωμένων Πολιτειών και το USPTO αναφέρεται στην παρούσα μελέτη ως «μελέτη USPTO».

Βασικά πορίσματα

Οι κλάδοι με εντατική χρήση ΔΔΙ είναι υπεύθυνοι για το 26% της απασχόλησης στην ΕΕ και το 39% του ΑΕγχΠ της ΕΕ.

Ως κλάδοι με εντατική χρήση ΔΔΙ νοούνται⁴ οι κλάδοι στους οποίους η χρήση ΔΔΙ ανά εργαζόμενο υπερβαίνει τον μέσο όρο. Από την παρούσα μελέτη προκύπτει ότι στο ήμισυ περίπου των ευρωπαϊκών κλάδων γίνεται εντατική χρήση ΔΔΙ. Επισημαίνεται, πάντως, ότι δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας χρησιμοποιούν σε κάποιο βαθμό όλοι οι κλάδοι. Επομένως, προκύπτει εύλογα η διαπίστωση ότι εστιάζοντας αποκλειστικά και μόνο στους κλάδους με εντατική χρήση ΔΔΙ, η παρούσα μελέτη δεν καλύπτει το πλήρες φάσμα της συνεισφοράς των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας στην ευρωπαϊκή οικονομία⁵.

Όπως φαίνεται, κατά τη χρονική περίοδο 2008-2010 το 26% σχεδόν του συνόλου των θέσεων εργασίας στην ΕΕ προήλθε από βιομηχανικούς κλάδους με εντατική χρήση ΔΔΙ, με το 21% των θέσεων εργασίας να εντοπίζεται σε κλάδους με εντατική χρήση σημάτων, το 12% σε κλάδους με εντατική χρήση σχεδίων και υποδειγμάτων, το 10% σε κλάδους με εντατική χρήση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, και μικρότερα ποσοστά σε κλάδους με εντατική χρήση δικαιωμάτων δημιουργού και γεωγραφικών ενδείξεων⁶. Κατά την προαναφερθείσα χρονική περίοδο, απασχολήθηκαν κατά μέσο όρο σε κλάδους με εντατική χρήση ΔΔΙ 56,5 εκατομμύρια Ευρωπαίοι, επί συνόλου ανθρώπινου δυναμικού της τάξης των 218 εκατομμυρίων εργαζομένων περίπου. Επιπλέον, δημιουργήθηκαν άλλα 20 εκατομμύρια θέσεις εργασίας σε κλάδους οι οποίοι παρέχουν προϊόντα και υπηρεσίες στους κλάδους με εντατική χρήση ΔΔΙ. Συνεκτιμώμενων των έμμεσων θέσεων εργασίας, ο συνολικός αριθμός θέσεων εργασίας που σχετίζονται με ΔΔΙ αυξήθηκε σε σχεδόν 77 εκατομμύρια (35,1%).

Κατά την ίδια χρονική περίοδο, οι κλάδοι με εντατική χρήση ΔΔΙ παρήγαγαν το 39% σχεδόν της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας (ΑΕγχΠ) της ΕΕ, αξίας 4,7 τρισεκατομμυρίων ευρώ, πραγματοποίησαν δε το μεγαλύτερο ποσοστό εμπορικών συναλλαγών της ΕΕ με τον υπόλοιπο κόσμο, με τους βιομηχανικούς κλάδους με εντατική χρήση σχεδίων και υποδειγμάτων, δικαιωμάτων δημιουργού και γεωγραφικών ενδείξεων να παρουσιάζουν εμπορικό πλεόνασμα.

Συν τοις άλλοις, στους κλάδους με εντατική χρήση ΔΔΙ οι εργαζόμενοι λαμβάνουν σημαντικά υψηλότερους μισθούς σε σύγκριση με άλλους βιομηχανικούς κλάδους, με τις μισθολογικές διαφορές να κυμαίνονται σε επίπεδα της τάξης του 40%. Επόμενο είναι λοιπόν ότι η προστιθέμενη αξία ανά εργαζόμενο είναι υψηλότερη στους βιομηχανικούς κλάδους με εντατική χρήση ΔΔΙ από ό,τι σε οποιονδήποτε άλλον τομέα της οικονομίας.

Η συνεισφορά των βιομηχανικών κλάδων με εντατική χρήση ΔΔΙ στους δύο βασικούς οικονομικούς δείκτες, ήτοι την απασχόληση και στα οικονομικά αποτελέσματα, συνοψίζεται στους ακόλουθους τρεις πίνακες⁷.

4 - VBL. κεφάλαιο 4 με τίτλο «Μεθοδολογία».

5 - Δεν πρέπει να παραβλέπεται, πάντως, το γεγονός ότι μεγάλα τμήματα της οικονομίας, και συγκεκριμένα ο δημόσιος τομέας, δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι κάνουν εντατική χρήση ΔΔΙ.

6 - Οι συνολικές θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν από κλάδους με εντατική χρήση ΔΔΙ είναι λιγότερες από το άθροισμα των επιμέρους θέσεων εργασίας που δημιουργήθηκαν από τους κλάδους με εντατική χρήση σημάτων, διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, σχεδίων και υποδειγμάτων, δικαιωμάτων δημιουργού και γεωγραφικών ενδείξεων, καθώς σε πολλούς κλάδους γίνεται εντατική χρήση περισσότερων του ενός δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας. Η μελέτη είναι, ωστόσο, σχεδιασμένη κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μην λαμβάνονται υπόψη εις διπλούν οι θέσεις που δημιουργήθηκαν από τους εκάστοτε κλάδους.

Άμεση συνεισφορά βιομηχανικών κλάδων με εντατική χρήση ΔΔΙ στην απασχόληση

Δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας	Απασχόληση	Ποσοστό επί της συνολικής απασχόλησης
Βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση σημάτων	45.508.046	20,8%
Βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση σχεδίων και υποδειγμάτων	26.657.617	12,2%
Βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας	22.446.133	10,3%
Βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση δικαιωμάτων δημιουργού	7.049.405	3,2%
Βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση γεωγραφικών ενδείξεων	374.345	0,2%
Όλοι οι βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση ΔΔΙ	56.493.661	25,9%
Σύνολο οικονομίας ΕΕ	218.400.733	

Εκτός από τη συνεισφορά τους στην άμεση απασχόληση, οι βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση ΔΔΙ δημιουργούν επίσης θέσεις απασχόλησης και σε άλλους κλάδους όπου δεν γίνεται εντατική χρήση ΔΔΙ και οι οποίοι προμηθεύουν τους πρώτους με τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που απαιτούνται σε επίπεδο εισροών για τις διαδικασίες παραγωγής τους. Ο έμμεσος αντίκτυπος στην απασχόληση σε βιομηχανικούς κλάδους στους οποίους δεν γίνεται εντατική χρήση ΔΔΙ μπορεί να υπολογιστεί βάσει των πινάκων εισροών-εκροών για τα 27 κράτη μέλη της ΕΕ⁸, τους οποίους δημοσιεύει η Eurostat. Το αποτέλεσμα συνοψίζεται στον ακόλουθο πίνακα, όπου απεικονίζεται η αναλυτική κατανομή ανά άμεση και έμμεση απασχόληση. Εάν στον υπολογισμό συμπεριληφθούν και οι έμμεσες θέσεις απασχόλησης, τότε το 35,1% των θέσεων εργασίας στην ΕΕ προέρχεται από τους βιομηχανικούς κλάδους με εντατική χρήση ΔΔΙ

7 - Προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί ο αντίκτυπος των ελλείψεων στα οικονομικά στατιστικά στοιχεία και να αποφευχθεί ο κίνδυνος να δοθεί υπέρμετρη βαρύτητα σε κάποιο συγκεκριμένο έτος, οι οικονομικοί δείκτες υπολογίστηκαν κατά μέσο όρο για τα έτη 2008-2010.

8 - Οι πίνακες εισροών-εκροών απεικονίζουν τις ροές προϊόντων και υπηρεσιών μεταξύ όλων των βιομηχανικών κλάδων της οικονομίας.

Άμεση και έμμεση συνεισφορά των βιομηχανικών κλάδων με εντατική χρήση ΔΔΙ στην απασχόληση

Δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας	Απασχόληση (άμεση)	Απασχόληση (έμμεση)	Απασχόληση (άμεση+έμμεση)
Βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση σημάτων	45.508.046	17.600.397	63.108.443
Βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση σχεδίων και υποδειγμάτων	26.657.617	12.121.817	38.779.434
Βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας	22.446.133	12.738.237	35.184.370
Βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση δικαιωμάτων δημιουργού	7.049.405	2.331.390	9.380.795
Βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση γεωγραφικών ενδείξεων	ά.α.	ά.α.	374.345
Όλοι οι βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση ΔΔΙ	56.493.661	20.109.003	76.602.664

Πέραν της απασχόλησης, οι βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση ΔΔΙ συμβάλλουν στα οικονομικά αποτελέσματα όπως αυτά υπολογίζονται βάσει του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος. Συνολικά, σχεδόν το 39% του ΑΕγχΠ της ΕΕ παράγεται από βιομηχανικούς κλάδους με εντατική χρήση ΔΔΙ, με τους βιομηχανικούς κλάδους με εντατική χρήση σχεδίων και υποδειγμάτων να αντιπροσωπεύουν το 13%, τους βιομηχανικούς κλάδους με εντατική χρήση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας να αντιπροσωπεύουν το 14% και τους βιομηχανικούς κλάδους με εντατική χρήση δικαιωμάτων δημιουργού και γεωγραφικών ενδείξεων να αντιπροσωπεύουν μικρότερα ποσοστά. Στο κεφάλαιο 6 παρέχεται αναλυτικότερη κατανομή της συνεισφοράς των εν λόγω βιομηχανικών κλάδων στις εθνικές οικονομίες των κρατών μελών της ΕΕ

Συνεισφορά των βιομηχανικών κλάδων με εντατική χρήση ΔΔΙ στο ΑΕγχΠ

Δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας	Προστιθέμενη αξία/ ΑΕγχΠ (σε εκατ. ευρώ)	Ποσοστό επί του συνολικού ΑΕγχΠ της ΕΕ
Βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση σημάτων	4.163.527	33,9%
Βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση σχεδίων και υποδειγμάτων	1.569.565	12,8%
Βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας	1.704.485	13,9%
Βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση δικαιωμάτων δημιουργού	509.859	4,2%
Βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση γεωγραφικών ενδείξεων	16.134	0,1%
Όλοι οι βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση ΔΔΙ	4.735.262	38,6%
Συνολικό ΑΕγχΠ της ΕΕ	12.278.744	

Από τη αντιπαραβολή των αποτελεσμάτων της παρούσας μελέτης για την ΕΕ με τα αντίστοιχα αποτελέσματα για τις ΗΠΑ προκύπτει ότι οι δύο οικονομίες⁹ έχουν παρεμφερή δομή, όπως είναι εξάλλου αναμενόμενο δεδομένου του συγκρίσιμου επιπέδου ανάπτυξης. Όσον αφορά πάντως τη συνεισφορά των βιομηχανικών κλάδων με εντατική χρήση ΔΔΙ στην απασχόληση και στο ΑΕγχΠ, τα συναφή ποσοστά είναι ελαφρώς υψηλότερα στην ΕΕ: 26% έναντι 19% για την απασχόληση, και 39% έναντι 35% για το ΑΕγχΠ.

Εντούτοις, σε αμφότερες τις μελέτες, τα υψηλότερα ποσοστά συνεισφοράς στην απασχόληση και στο ΑΕγχΠ καταγράφουν οι βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση σημάτων, ακολουθούμενοι αφενός από τους κλάδους με εντατική χρήση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και δικαιωμάτων δημιουργού στις ΗΠΑ και, αφετέρου, από τους κλάδους με εντατική χρήση σχεδίων και υποδειγμάτων, διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και δικαιωμάτων δημιουργού στην ΕΕ. Ομοίως, οι μισθολογικές διαφορές στους βιομηχανικούς κλάδους με εντατική χρήση ΔΔΙ σε σύγκριση με άλλους βιομηχανικούς κλάδους κυμαίνονται σε παρόμοια επίπεδα σε ΕΕ και ΗΠΑ, καταγράφοντας ποσοστά της τάξης του 41% και του 42% αντιστοίχως. Οι υψηλότερες μισθολογικές διαφορές εντοπίζονται σε αμφότερες τις πλευρές του Ατλαντικού στους βιομηχανικούς κλάδους όπου γίνεται εντατική χρήση δικαιωμάτων δημιουργού και διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας.

9 - Σε αντίθεση με τη μελέτη USPTO, στην παρούσα μελέτη περιλαμβάνονται τα σχέδια και τα υποδείγματα. Δεδομένου ότι στους περισσότερους κλάδους με εντατική χρήση σχεδίων και υποδειγμάτων γίνεται επίσης εντατική χρήση σημάτων ή διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, οι συγκεκριμένοι κλάδοι καλύπτονται εκ των πραγμάτων από τη μελέτη ως βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση ΔΔΙ. Υπάρχουν εντούτοις 13 βιομηχανικοί κλάδοι, που απασχολούν 3,4 εκατομμύρια εργαζόμενους στην ΕΕ, στους οποίους γίνεται εντατική χρήση αποκλειστικά και μόνο σχεδίων και υποδειγμάτων. Εάν αυτοί οι βιομηχανικοί κλάδοι δεν συμπεριλαμβάνονταν στην ανάλυση προκειμένου να διασφαλιστεί η αυστηρή συγκρισιμότητα με την αντίστοιχη μελέτη για τις ΗΠΑ, τότε το ποσοστό συνεισφοράς των βιομηχανικών κλάδων με εντατική χρήση ΔΔΙ στην απασχόληση στην ΕΕ θα ήταν της τάξης του 24,3%, όπερ σημαίνει ότι το ποσοστό που καταγράφηκε στη μελέτη USPTO θα εξακολουθούσε να υπολείπεται του ποσοστού που καταγράφηκε στην παρούσα μελέτη.

Δεδομένου ότι οι βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση ΔΔΙ αντιπροσωπεύουν το 26% της απασχόλησης και το 39% του ΑΕγχΠ (προστιθέμενη αξία) στην οικονομία, η προστιθέμενη αξία ανά εργαζόμενο σε αυτούς κλάδους είναι υψηλότερη σε σύγκριση με την υπόλοιπη οικονομία. Σύμφωνα με την οικονομική θεωρία, και με την παραδοχή ότι όλες οι άλλες παράμετροι είναι ίδιες, είναι εύλογο να υποθεθεί ότι οι βιομηχανικοί κλάδοι στους οποίους ο μέσος εργαζόμενος παράγει μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία καταβάλλουν στους εργαζόμενους υψηλότερους μισθούς σε σχέση με άλλους κλάδους. Κρίνεται σκόπιμο επομένως να εξεταστεί εάν αυτή η υψηλότερη προστιθέμενη αξία αντικατοπτρίζεται στους συναφείς μισθούς σε κλάδους με εντατική χρήση ΔΔΙ.

Οι μισθοί στους κλάδους με εντατική χρήση ΔΔΙ είναι πράγματι υψηλότεροι σε σχέση με τους μισθούς που λαμβάνουν οι εργαζόμενοι σε βιομηχανικούς κλάδους όπου δεν γίνεται εντατική χρήση ΔΔΙ. Ο μέσος εβδομαδιαίος μισθός στους κλάδους με εντατική χρήση ΔΔΙ ανέρχεται σε 715 ευρώ, σε σύγκριση με 507 ευρώ σε βιομηχανικούς κλάδους όπου δεν γίνεται εντατική χρήση ΔΔΙ. Προκύπτει επομένως μια διαφορά της τάξης του 41%. Αυτή η μισθολογική προσαύξηση ανέρχεται σε ποσοστό 31% στους βιομηχανικούς κλάδους με εντατική χρήση σχεδίων και υποδειγμάτων, 42% στους βιομηχανικούς κλάδους με εντατική χρήση σημάτων, 46% στους βιομηχανικούς κλάδους με εντατική χρήση γεωγραφικών ενδείξεων, 64% για τους βιομηχανικούς κλάδους με εντατική χρήση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και σε 69% για τους βιομηχανικούς κλάδους με εντατική χρήση δικαιωμάτων δημιουργού.

Μέσες δαπάνες προσωπικού στους βιομηχανικούς κλάδους με εντατική χρήση ΔΔΙ, 2010

	Μέσες δαπάνες προσωπικού (σε ευρώ ανά εβδομάδα)	Μισθολογική διαφορά (σε σύγκριση με βιομηχανικούς κλάδους στους οποίους δεν γίνεται εντατική χρήση ΔΔΙ)
Βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση σημάτων	719	42%
Βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση σχεδίων και υποδειγμάτων	666	31%
Βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας	831	64%
Βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση δικαιωμάτων δημιουργού	856	69%
Βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση γεωγραφικών ενδείξεων	739	46%
Όλοι οι βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση ΔΔΙ	715	41%
Βιομηχανικοί κλάδοι όπου δεν γίνεται εντατική χρήση ΔΔΙ	507	
Όλοι οι βιομηχανικοί κλάδοι (που περιλαμβάνονται στις στατιστικές διάρθρωσης των επιχειρήσεων - SBS)	589	

Εξετάζεται, τέλος, ο ρόλος των κλάδων με εντατική χρήση ΔΔΙ στο εξωτερικό εμπόριο. Η συντριπτική πλειονότητα των εμπορικών συναλλαγών της ΕΕ πραγματοποιείται σε κλάδους με εντατική χρήση ΔΔΙ. Εκ πρώτης όψεως, ένα τόσο υψηλό ποσοστό εισαγωγών σε κλάδους όπου γίνεται εντατική χρήση ΔΔΙ φαντάζει παράδοξο. Εντούτοις, αυτό εξηγείται αφενός από το γεγονός ότι εντατική χρήση ΔΔΙ γίνεται και σε βιομηχανικούς κλάδους που παράγουν βασικά προϊόντα, όπως ενέργεια,¹⁰ και, αφετέρου, από το ότι τα προϊόντα πολλών δραστηριοτήτων στις οποίες δεν γίνεται εντατική χρήση ΔΔΙ είναι μη εμπορεύσιμα¹¹. Για αυτόν ακριβώς τον λόγο, το 88% των εισαγωγών της ΕΕ αφορά προϊόντα βιομηχανικών κλάδων στους οποίους γίνεται εντατική χρήση ΔΔΙ. Πάντως, ακόμη υψηλότερο είναι το ποσοστό των εξαγόμενων προϊόντων που προέρχονται από βιομηχανικούς κλάδους της ΕΕ όπου γίνεται εντατική χρήση ΔΔΙ (90%).

Στο σύνολό της η ΕΕ παρουσίαζε κατά την υπό εξέταση περίοδο έλλειμμα εμπορικού ισοζυγίου της τάξης των 174 δισεκατομμυρίων ευρώ περίπου, ήτοι 1,4% του ΑΕγχΠ. Το γεγονός ότι στο σύνολό τους οι βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση ΔΔΙ συνεισφέρουν περισσότερο στις εξαγωγές από ό,τι στις εισαγωγές της ΕΕ σημαίνει ότι βελτιώνουν τη θέση της ΕΕ στις εμπορικές συναλλαγές¹². Η ΕΕ παρουσιάζει εμπορικό έλλειμμα σε τομείς όπου γίνεται εντατική χρήση σημάτων και διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, το οποίο αντισταθμίζεται εν μέρει από το πλεόνασμα σε κλάδους όπου γίνεται εντατική χρήση δικαιωμάτων δημιουργού, σχεδίων και υποδειγμάτων και γεωγραφικών ενδείξεων.

Στον ακόλουθο πίνακα συνοψίζονται οι εμπορικές συναλλαγές σε κλάδους όπου γίνεται εντατική χρήση ΔΔΙ, με βάση στοιχεία του 2010¹³.

Εξωτερικό εμπόριο της ΕΕ στους βιομηχανικούς κλάδους με εντατική χρήση ΔΔΙ

Δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας	Εξαγωγές σε εκατ. ευρώ	Εισαγωγές σε εκατ. ευρώ	Ποσοστό επί των εξαγωγών	Ποσοστό επί των εισαγωγών	Καθαρές εξαγωγές σε εκατ. ευρώ
Βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση σημάτων	1.023.981	1.158.860	75,5%	75,7%	-134.879
Βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση σχεδίων και υποδειγμάτων	724.292	703.586	53,4%	46,0%	20.707
Βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας	957.748	1.049.795	70,6%	68,6%	-92.047
Βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση δικαιωμάτων δημιουργού	57.051	41.727	4,2%	2,7%	15.325
Βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση γεωγραφικών ενδείξεων	10.577	1.836	0,8%	0,1%	8.741
Όλοι οι βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση ΔΔΙ	1.226.015	1.351.890	90,4%	88,3%	-125.875
Βιομηχανικοί κλάδοι όπου δεν γίνεται εντατική χρήση ΔΔΙ	130.585	178.640	9,6%	11,7%	-48.055
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΕΕ	1.356.600	1.530.530	100%	100%	-173.930

10 - LΣτο πλαίσιο αμφοτέρων των οικονομικών δραστηριοτήτων που κατατάσσονται στον κλάδο 06 της ταξινόμησης NACE - εξόρυξη αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου - γίνεται εντατική χρήση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας.

11 - Για παράδειγμα, οι κλάδοι παροχής υπηρεσιών, όπως αυτοί που κατατάσσονται στον κλάδο 86 της NACE (δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία) ή στον κλάδο 96 (άλλες δραστηριότητες παροχής προσωπικών υπηρεσιών). Οι υπηρεσίες αυτές καταναλώνονται κατά κανόνα στο σημείο της παραγωγής.

12 - Μια άλλη σπικτική είναι η εξής: οι βιομηχανικοί κλάδοι με εντατική χρήση ΔΔΙ αντιπροσωπεύουν το 89% του συνολικού εξωτερικού εμπορίου της ΕΕ, αλλά μόνο το 72% του εμπορικού της ελλείμματος.

13 - Όπως προαναφέρθηκε για την απασχόληση και το ΑΕγχΠ, το άθροισμα των επιμέρους ποσοστών στους πέντε τομείς δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας υπολείπεται του συνολικού ποσοστού των βιομηχανικών κλάδων όπου γίνεται εντατική χρήση ΔΔΙ, διότι σε πολλούς κλάδους γίνεται εντατική χρήση περισσότερων του ενός δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας.

Μεθοδολογία και δεδομένα

Μεγάλο μέρος της παρούσας έκθεσης, και συγκεκριμένα το κεφάλαιο 4 και το προσάρτημα 7.1, καλύπτει την τεκμηρίωση της μεθοδολογίας της μελέτης. Αυτό συμβαίνει για δύο βασικούς λόγους:

- 1) Δεδομένης της πολυπλοκότητας της διαχείρισης ενός μεγάλου όγκου δεδομένων από διάφορες μεγάλες βάσεις δεδομένων στα 27 κράτη μέλη, κατέστη αναγκαία μια καινούργια και εξελιγμένη μεθοδολογία αντιστοίχισης δεδομένων
- 2) Για λόγους διαφάνειας, θεωρήθηκε σκόπιμο να περιγραφεί η μεθοδολογία όσο το δυνατόν πιο εμπειριστατωμένα.

Άλλο χαρακτηριστικό γνώρισμα της παρούσας μελέτης είναι η πολύ μεγάλη ποικιλία βάσεων και λοιπών πηγών δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν προκειμένου να προσδιοριστούν οι κλάδοι στους οποίους γίνεται εντατική χρήση ΔΔΙ και να αξιολογηθεί η συνεισφορά τους στην απασχόληση, στο ΑΕγχΠ και σε άλλους οικονομικούς δείκτες. Πλήρης κατάλογος παρατίθεται στο κεφάλαιο 4.

Επιπλέον, όπου χρειάστηκε, χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα τρίτων χωρών για συγκεκριμένους κλάδους και, συγκεκριμένα, για την αξιολόγηση της εμπορίας προϊόντων γεωγραφικής ένδειξης.

Προκειμένου να προσδιοριστούν οι βιομηχανικοί κλάδοι στους οποίους γίνεται εντατική χρήση ΔΔΙ, οι βάσεις δεδομένων των μητρώων του ΓΕΕΑ και του ΕΓΔΕ αντιστοιχίστηκαν με την εμπορική βάση δεδομένων ORBIS¹⁴. Η βάση δεδομένων που προέκυψε από την αντιστοίχιση περιείχε δεδομένα για περίπου 240.000 εταιρείες, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονταν ο συνολικός αριθμός κοινοτικών σημάτων, καταχωρισμένων κοινοτικών σχεδίων και υποδειγμάτων και διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας για τα οποία έχει καταθέσει αίτηση κάθε εταιρεία, ο βιομηχανικός κλάδος στον οποίο δραστηριοποιείται κάθε εταιρεία και διάφορες χρηματοπιστωτικές και οικονομικές μεταβλητές για κάθε μία εξ αυτών των εταιρειών. Κατ' αυτόν τον τρόπο συγκροτήθηκε μια δέσμη δεδομένων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε μελλοντικές, αναλυτικότερες μελέτες.

14 - Η ORBIS είναι μια βάση δεδομένων που περιέχει χρηματοπιστωτικές πληροφορίες για ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, οι οποίες παρέχονται από την εταιρεία Bureau van Dijk και βασίζονται σε δεδομένα προερχόμενα από καταχωρίσεις εταιρειών σε εταιρικά μητρώα ή συναφή αρχεία στις διάφορες χώρες.

Αυτή η βάση δεδομένων χρησιμοποιήθηκε για τον υπολογισμό του αριθμού σημάτων, σχεδίων και υποδειγμάτων και διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ανά εργαζόμενο σε κάθε βιομηχανικό κλάδο. Όσοι κλάδοι κατατάχθηκαν άνω του μέσου όρου βάσει του υπολογισμού αυτού θεωρήθηκαν ότι κάνουν εντατική χρήση ΔΔΙ. Τα ποσοτικά στοιχεία υπολογίστηκαν σε επίπεδο ΕΕ, ενώ δεν ελήφθησαν υπόψη οι αιτήσεις που έχουν καταθέσει οι εταιρείες σε εθνικό επίπεδο. Η σκοπιμότητα αυτής της προσέγγισης, η οποία υπαγορεύθηκε εν μέρει από περιορισμούς σε επίπεδο δεδομένων, βασίστηκε στην παραδοχή ότι για να οριστεί ένας κλάδος ως κλάδος με εντατική χρήση ΔΔΙ σε επίπεδο ΕΕ, τότε θα οριζόταν επίσης ως κλάδος με εντατική χρήση ΔΔΙ σε εθνικό επίπεδο εάν λαμβάνονταν υπόψη τα εθνικά του ΔΔΙ ανά εργαζόμενο.

Άλλη θεμελιώδης παραδοχή στην οποία βασίζεται η μεθοδολογία της παρούσας μελέτης είναι ότι ο βαθμός στον οποίο ένας κλάδος κάνει εντατική χρήση ΔΔΙ συνιστά εγγενές χαρακτηριστικό του, ανεξαρτήτως από το πού βρίσκεται¹⁵. Κατά την αξιολόγηση της συνεισφοράς κάθε κλάδου στην οικονομία, αυτό που λαμβάνεται υπόψη είναι οι θέσεις εργασίας και το ΑΕγχΠ που παράγει ο εκάστοτε κλάδος σε κάθε κράτος μέλος και στην ΕΕ, και όχι η προέλευση του υπό εξέταση δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας.

Για παράδειγμα, εάν μια αυτοκινητοβιομηχανία που εδρεύει στη χώρα Α κατασκευάσει μονάδα συναρμολόγησης στη χώρα Β, τότε οι θέσεις εργασίας που δημιουργούνται και η προστιθέμενη αξία που παράγεται αποδίδονται στην οικονομία της χώρας Β. Επομένως, δεν είναι δυνατό να εξαχθούν συμπεράσματα για το επίπεδο της καινοτομίας σε μια συγκεκριμένη χώρα αποκλειστικά και μόνο βάσει της παρούσας μελέτης. Η υψηλότερη συνεισφορά βιομηχανικών κλάδων με εντατική χρήση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας θα μπορούσε κάλλιστα να είναι αποτέλεσμα αποφάσεων σχετικά με την επιλογή της εγκατάστασης της παραγωγής, οι οποίες λαμβάνονται σε κάποια άλλη χώρα.

Στο κεφάλαιο 7 αναφέρονται οι χώρες προέλευσης των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, των σημάτων και των σχεδίων και υποδειγμάτων που περιέχονται στη βάση δεδομένων η οποία χρησιμοποιήθηκε για την παρούσα μελέτη, και παρατίθενται επιπλέον στατιστικά στοιχεία για το ποσοστό των θέσεων εργασίας σε βιομηχανικούς κλάδους με εντατική χρήση ΔΔΙ σε κάθε κράτος μέλος, οι οποίες δημιουργήθηκαν σε εταιρείες που εδρεύουν σε άλλα κράτη μέλη ή εκτός ΕΕ.

15 - Εξαιρούνται οι γεωγραφικές ενδείξεις, οι οποίες αναλύονται ανά χώρα.

www.epo.org

www.oami.europa.eu

